

Riktlinjer för Svenska Turistföreningen i turism-, friluftslivs-, natur- och kulturfrågor

- Antaget på STFs riksstämman 14 maj 2006
- Reviderat på STFs riksstämman 13 maj 2012
- Omarbetat och antaget på STFs riksstämman 7–13 maj 2020
- Reviderat förslag från styrelsens arbetsgrupp 23 februari 2026 efter referensgrupp med medlemsombuden 17 november 2025 och styrelsemöte 10 december 2025.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utgångspunkter	3
1. Hållbar turism.....	4
2. Hållbart friluftsliv för alla	5
3. Tillgänglig natur och kultur.....	6
4. Skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer	7
Rollfördelning inom STF	8

Sammanfattning

STF anser att det är en angelägen uppgift för föreningen att bevaka och verka för hållbar turism, hållbart friluftsliv samt tillgänglighet och skydd av natur- och kulturmiljöer, så att det prioriteras i samhällsplaneringen för medlemmarnas och platsens bästa. Syftet med dessa riktlinjer är att ge medlemmar och anställda en kompass över de värden föreningen vill verka för. Riksstämman beslutar om riktlinjerna och de befinner sig organisatoriskt direkt under stadgarna och den visionära målbilden. Riktlinjerna är organiserade efter följande fyra områden och i ett avslutande avsnitt beskrivs rollfördelningen mellan föreningens olika aktörer.

1. Hållbar turism

STF vill leda utvecklingen av en turism som stärker lokalsamhällen och bidrar positivt till att natur- och kulturmiljöer bevaras och utvecklas. Turismen ska ta ansvar för både människor och miljö och genomföras på ett sätt som inte tynger vår jord. STF verkar för klimatsmarta transporter, ansvarsfull energianvändning samt mat och dryck som produceras lokalt och med omtanke om både människor och miljö. Verksamheten ska även bidra till lokala arbetstillfällen, rättvisa villkor och trygga möten mellan människor. STF vill bidra till en turism som förenar hållbarhet, stolthet, lärande och gemenskap.

2. Friluftsliv för alla

STF verkar för ett friluftsliv som är tillgängligt, inkluderande och attraktivt för alla, oavsett bakgrund eller förutsättningar. Det innebär att fler ska ha möjlighet att uppleva natur och kultur, finna gemenskap och stärka sitt välbefinnande. Särskilt viktigt är att människor har tillgång till rekreation i sitt närområde, genom att skogens sociala värden och tätortsnära natur tas till vara. STF vill också värna stillheten i naturen genom att motverka buller och andra störningar, så att fler kan uppleva tystnad, ren luft och naturen.

3. Tillgänglig natur och kultur

STF verkar för att natur- och kulturmiljöer i Sverige ska vara tillgängligt för alla. Föreningen värnar allemansrätten och ett ändamålsenligt strandskydd som tryggar människors tillgång till natur- och kulturmiljöer. STF är positiv till inrättandet av leder för olika aktiviteter och betonar behovet av långsiktigt underhåll och samverkan mellan aktörer. Även tillgången till information och vägledning är viktig för att fler ska kunna uppleva och förstå både natur och kultur på ett tryggt och ansvarsfullt sätt.

4. Skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer

STF verkar för att värdefulla natur- och kulturmiljöer inventeras, bevaras och görs tillgängliga för fler. Vid inrättande och förvaltning av skyddade områden ska hänsyn tas till både friluftslivets förutsättningar och till områdets kulturvärden samt till samers och nationella minoriteters rättigheter. STF vill att skyddade miljöer utvecklas med god infrastruktur och zoneringsområden som möjliggör upplevelser på naturens villkor utan att hota områdenas långsiktiga värden.

Utgångspunkter

Svenska Turistföreningens ändamål är att erbjuda och verka för hållbar turism och ett hållbart friluftsliv. Vi utgår från upplevelsen av natur- och kulturmiljöer i Sverige och genom vår verksamhet värnar vi värdet av dessa.

STF gör detta genom att:

- erbjuda berikande upplevelser och ett brett urval av boenden,
- sprida kunskap om och väcka lust till friluftsliv, natur- och kulturturism,
- främja hållbar turism och ett hållbart friluftsliv i Sverige.

Svenska Turistföreningen är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell organisation öppen för alla. Vi tror att ju fler som upptäcker och älskar Sveriges natur- och kulturmiljöer, desto fler vill värna dem. STF har ideell verksamhet över hela landet och samarbetar med andra aktörer lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Där föreningen verkar ska vi vara goda grannar, från Pältsa i norr till Smygehuk i söder. Det är också viktigt att STF bildar opinion kring frågor som är av stor betydelse för verksamheten och medlemmarnas intressen.

STF verkar i en växande och allt mer konkurrensutsatt besöksnäring. Detta skapar många möjligheter men också utmaningar för miljö och lokalsamhällen. En mer hållbar turism är därför på lång sikt en ödesfråga. Här kan STF bidra genom att lyfta fram och utveckla lösningar som gynnar både människor och natur.

En grund för all verksamhet som STF bedriver är FN:s globala hållbarhetsmål. Det innebär att vi ska väga in ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv och företräda medlemmarnas intressen. Styrelsen för STF har därför identifierat fyra områden där det är särskilt angeläget att utveckla STF:s ståndpunkter, vilka utvecklas i nedanstående riktlinjer.

Gränsen mellan turism och friluftsliv är sällan skarp. Med friluftsliv menas vistelse utomhus för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Friluftslivet bidrar till hälsa, välbefinnande och regional utveckling. STF står bakom riksdagens tio friluftslivsmål som stärker förutsättningarna för detta.

Med turism menas människors aktiviteter när de reser till och vistas på andra platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år, eller kortare uttryckt förflyttad konsumtion. Både turism och friluftsliv bygger på att det finns tillgång till natur- och kulturmiljöer av hög kvalitet. Dessa ger livskvalitet, lockar till aktivitet och främjar hälsan. Den attraktiva miljön behöver därför finnas både nära bostaden och på längre avstånd. Föreningen ser med oro på de snabba klimatförändringarna och hur dessa påverkar hela friluftslivet och därmed STF:s verksamhet. STF stödjer de nationella miljökvalitetsmålen, eftersom fungerande ekosystem, biologisk mångfald och god hushållning med naturresurserna är grundläggande förutsättningar för hållbar turism och friluftsliv. STF ska bidra till målen och förväntar sig att den offentliga och privata sektorn gör detsamma.

1. Hållbar turism

STF vill leda utvecklingen av en turism som stärker lokalsamhällen och bidrar positivt till att natur- och kulturmiljöer bevaras och utvecklas. Föreningen ska vara drivande för en mer hållbar turism och vill se en regenerativ turismutveckling i Sverige.

Hållbar turism omfattar ekologiska, sociala, kulturella och ekonomiska perspektiv. Det innebär att turismen ska värna lokalsamhällen och ge goda förutsättningar för livskraftiga lokala företag och arbetstillfällen såväl på landsbygden som i tätorter utan att tynga jorden. Det handlar också om rimliga villkor för naturturism och friluftsliv, statliga anslag till friluftsområden och långsiktig förvaltning av leder.

STF anser att logiverksamhet bortom farbar väg behöver underlättas genom regelförenklningar kring fastighetskötsel och fastighetsutveckling. Vid alla exploateringar som påverkar landskapet måste hänsyn tas till turism, friluftsliv, lokalsamhälle och renskötsel.

När människor möts skapas förståelse och fredliga förbindelser. STF bidrar till detta genom att tillhandahålla mötesplatser, lokalt engagemang, organisera ideella insatser för friluftsliv, ge ut en oberoende medlemstidning och främja samarbeten som skapar tolerans, trygghet och tillit vilket stärker samhällets beredskap. STF:s motto sedan 1885 *Känn ditt land* är ett uttryck för samma idé, att genom gemensamma upplevelser bygga stolthet, förståelse och samhörighet.

STF ska dessutom verka för att kriterier och principer för en hållbar turism vidareutvecklas och tillämpas av såväl STF som andra aktörer inom svensk besöksnäring, den offentliga sektorn och civilsamhället. I STF:s egen verksamhet styrs detta genom STF:s hållbarhetspolicy, Hållbarhetslöfte och våra hållbarhetsmärkningar.

Hållbara transporter och relevanta kommunikationer

Turism bygger på att människor förflyttar sig till och från olika platser. I linje med en hållbar utveckling av svensk turism så understryker STF vikten av hållbara transporter och bra kommunikationer till natur- och kulturområden i hela Sverige. STF ska verka för fler och bättre kollektiva transportmöjligheter till boenden och attraktioner. Det ska vara enkelt och tryggt att boka och resa med gemensamma färdmedel i hela landet. En väl utbyggd digital infrastruktur i hela Sverige är också till gagn för en mer hållbar turism.

Effektiv energianvändning

En hållbar natur- och kulturturism har många beröringar med de energifrågor som dagens samhälle brottas med. Turismen innebär energianvändning genom resor och boenden för att möjliggöra upplevelsen av nya platser som stimulerar till möten mellan människor.

Olika energisystem påverkar också rekreationslandskapet på olika sätt, både miljömässigt, kulturellt och visuellt. STF stödjer förnybara energikällor, men anser samtidigt att stor hänsyn ska tas till friluftslivet, naturen och turismens intressen vid nya etableringar. STF stödjer vidare förbättringsåtgärder som minskar befintliga anläggningars inverkan på natur- och kulturlandskapet.

Lokalproducerad mat och dryck

Måltiden utgör en viktig del i den turistiska upplevelsen och en stor mängd livsmedel hanteras på STF:s boenden. Genom att stötta lokal livsmedelsproduktion och värna lokala mattraditioner och mathantverk bidrar turismen till regional utveckling, kulturarv och stolthet över platsen. Mat och dryck som STF hanterar ska därför i möjligaste mån vara producerad hållbart och lokalt.

2. Hållbart friluftsliv för alla

STF främjar medlemmarnas intresse och möjligheter bland annat genom att verka för ett hållbart friluftsliv som är attraktivt och tillgängligt för många olika grupper i samhället. Det innebär goda möjligheter till naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och kultur oberoende av ekonomiska, fysiska, kulturella och andra förutsättningar. STF är en del av det organiserade friluftslivet och vill verka för en ökad mångfald och jämlikhet inom friluftslivet som speglar samhället i stort. En viktig förutsättning för det är att människor har god tillgång till områden för rekreation där de bor. Det organiserade friluftslivet spelar en viktig roll för att fler ska hitta ut i naturen. Genom föreningar, ledarledd verksamhet och gemensamma aktiviteter skapas trygghet, kunskap och gemenskap som sänker trösklar och breddar deltagandet.

Närområden för rekreation

För människors hälsa och välbefinnande är det viktigt att närmiljön stimulerar till fysisk aktivitet och till andra upplevelser utanför hemmet oavsett plats i landet. Genom friluftsliv i närområdet minskas också behovet av långa och energikrävande transporter. Det är därför angeläget att tätortsnära natur hålls tillgänglig för friluftsliv, att skogarnas sociala värden beaktas och att det finns öppna marker och vatten. Grönområden ska tas till vara och utvecklas, vilket är särskilt angeläget i regioner med stark urbanisering. STF understryker att bevarande och skapande av fler närområden för rekreation är en viktig uppgift för samhällsplaneringen. Det behöver finnas god tillgång på tillrättalagda områden med välkomnande friluftsinfrastruktur som leder, skyltning, rastplatser, vindskydd och toaletter, så att människor oavsett naturvana på ett inspirerande och tryggt sätt kan ta sig fram till och ut i naturen. Detsamma gäller för områden med höga kulturvärden.

Bullerfri och ren natur

STF värnar möjligheten att få uppleva bullerfri, ostörd och ren natur. Bullrande transporter och aktiviteter ska begränsas och, när de inte kan undvikas, samlas till särskilda platser eller tider där störningen blir så liten som möjligt. Detta gäller även STF:s egna arrangemang och transporter.

STF vill att samhällsplanering, trafik, tillsyn och tillståndsgivning tar större hänsyn till naturens tystnad, särskilt i fjäll- och skärgårdsmiljöer. Snöskoteråkning bör begränsas till leder, med separering mellan skoter- och skidleder där det är möjligt, samt med sammanhängande områden helt fria från motoriserad nöjstrafik. Även helikoptertrafik och annan luftburen aktivitet bör regleras och kanaliseras för att minimera störningen för friluftsliv och djurliv. Där motortrafik på mark och vatten är begränsad bör en motsvarande kanalisering, eller i vissa områden avstängning, införas när det gäller överflygning och landning.

3. Tillgänglig natur och kultur

Tillgänglighet till natur- och kulturupplevelser i hela Sverige säkerställs bland annat genom allemansrätten, strandskyddet, tillgång till väl underhållna leder och kulturmiljövård. Även friluftsinfrastruktur, information och annan vägledning är viktig för tillgängligheten och bidrar till en ökad säkerhet.

Värna allemansrätten

STF anser att allemansrätten utgör en unik hörnsten i det nordiska, icke motoriserade friluftslivet och är viktig att bevaka och bevara för allas möjligheter att vistas i naturen. Föreningen slår vakt om ett hänsynsfullt och hållbart nyttjande som kan sammanfattas med att *inte störa, inte förstöra*. STF ska stå upp för allemansrätten och bidra till att sprida kunskap om rättigheter och skyldigheter till hela befolkningen.

Allemansrätten är också central för natur- och kulturturismen. Det gäller inte minst föreningars och företags möjligheter att arrangera turer på annans mark. Därför ska god och tidig dialog mellan markägare och arrangörer av turism- eller friluftsarrangemang alltid eftersträvas.

Ändamålsenligt strandskydd

Strandskyddet har stor betydelse för möjligheten att ta sig till och från vatten, vistas i strandregionen samt att bada och göra strandhugg. STF anser därför att strandskyddet är viktigt för att ta tillvara medlemmarnas möjligheter till natur- och kulturupplevelser. Strandskyddet har två syften: att långsiktigt trygga den allemansrättsliga tillgången till strandområden samt att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten. STF vill se ett starkt, generellt och differentierat strandskydd med högre krav för dispens i områden med högt exploateringsstryck och större möjlighet till dispens för landsbygdsutveckling där trycket är lägre. För att tillgången till stränder inte steg för steg ska minska anser STF att dispenser utanför redan ianspråktagen mark ska ges

mycket restriktivt i områden som har stor betydelse för friluftslivet. Ianspråktaganden som försämrar den allemansrättsliga tillgången till stränder är ofta irreversibla, vilket gör det särskilt viktigt att bevara ett ändamålsenligt strandskydd. Statens ansvar för tillsyn är viktigt för att lagstiftningen ska efterlevas.

Tillgängliga leder

STF är positiv till inrättandet av leder för olika friluftaktiviteter och anser att offentliga sektorn har ett stort ansvar för underhåll av leder med allemansrättsligt nyttjande. STF ser också positivt på samarbeten mellan ledhuvudmän och friluftslivets och besöksnäringens organisationer för gemensamma insatser med syfte att rusta och sköta leder. På så vis kan fler bjudas in och lokalt ta ansvar för att tillgängliggöra ett hållbart friluftsliv.

Leder gör naturen mer tillgänglig och minskar risken för markslitage när de dras i lämplig terräng. Detta hjälper alla besökare, såväl vana som ovana och med eller utan särskilda behov. Lederna fyller också en viktig funktion i att tillgängliggöra natur- och kulturvärden samt ökar säkerheten i både fjäll och lågland. Friluftsinfrastruktur utmed lederna - som vindskydd, eldstäder, dass, sittbänkar och avfallshantering behöver underhållas långsiktigt och är avgörande för hög tillgänglighet. STF är även positiv till fler boendalternativ utmed leder med utgångspunkt i det Nationella ramverket för vandringsleder.

Frågan om ledavgifter behöver hanteras varsamt: leder på allemansrättslig mark ska inte avgiftsbeläggas och allemansrätten ska inte begränsas med ledavgift. Avgifter kan vara motiverade för spår inom anläggningar (t.ex. downhill- och parkcykling eller preparerade skidspår).

4. Skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer

STF värnar miljöer för turism och friluftsliv som har höga natur- och kulturvärden. I fjäll, kuster, skärgårdar, skogar och öppna landskap, likväl som urbana miljöer finns såväl natur- som kulturvärden viktiga att slå vakt om. Samspelet mellan natur och kultur är avgörande för hållbar turism. STF anser därför att dessa miljöer bör inventeras, bevaras och synliggöras. Särskilt bör de områden som pekats ut som riksintresse för friluftsliv och kulturmiljövård värnas. I grunden är detta ett ansvar för den offentliga sektorn, men STF vill bidra till att de blir kända, besökta och bevarade.

STF verkar för en vetenskapligt grundad viltförvaltning som stödjer biologisk mångfald, naturupplevelser och hållbart friluftsliv. Föreningen tror på samexistens mellan friluftsliv, turism, jakt, vilt och markanvändning, där konflikter hanteras genom dialog och lokalt deltagande.

Kulturmiljöer och kulturarv

Värdefulla kulturmiljöer och platser som berättar om Sveriges historia behöver synliggöras mer. STF vill lyfta fram att *kulturresevat, byggnadsminnen, kulturminnen och fornlämningar* har stor betydelse både som besöksmål och som delar av kulturarvet. Dessa skyddsformer bör användas mer, inte minst för öka uppmärksamheten kring kulturmiljöer och göra dem tillgängliga för fler. I detta arbete är det särskilt viktigt att ta hänsyn till samiska och nationella minoriteters rättigheter och perspektiv.

Skyddade områden och förvaltning

STF är positiv till att inrätta fler skyddsområden, exempelvis *natur- och kulturresevat, världsarv, biosfärområden, nationalparker och nationalstadsparker*. Syftet ska vara att säkra tillgången till värdefull kultur och natur för turism och friluftsliv, men också för att genom föreskrifter och skötselplaner skydda platsen mot alltför intensiv användning och kanalisera besökarna utifrån områdets förutsättningar. Nationalparker utgör en bra förvaltningsform, och STF vill se flera sådana, särskilt i fjällen och kustlandskapen. STF vill öppna upp för andra ägandeformer än statligt ägande av mark vid utvidgning och bildande av nationalparker. Föreskrifterna och skötselplanerna för skyddade områden ska i stor utsträckning möjliggöra friluftsliv och turism.

Tillgänglighet och sociala värden

Tillrättaläggning i form av friluftsinfrastruktur såsom naturum, vindskydd, leder, broar, dass, skyltar, sittbänkar, parkering, kollektivtrafik och rastplatser med sophantering gör skyddade områden mer tillgängliga, bidrar till bättre upplevelser och ökad säkerhet. Det är viktigt att staten och andra huvudmän avsätter tillräckliga resurser för långsiktigt underhåll. Denna typ av service till besökarna bör utvecklas i dialog eller samarbete med lokalsamhället och lokala aktörer inom besöksnäringen. Skyddade natur- och kulturmiljöer kan med fördel delas in i zoner. Vissa delar kan då göras mer tillgängliga för fler, samtidigt som andra områden lämnas för upplevelser på naturens villkor. Sådana områden behövs både i avlägsna trakter och nära goda kommunikationer.

STF vill också betona skogens sociala värden. Skogen är inte bara en naturresurs utan också en miljö för rekreation, stillhet och gemenskap. Dessa värden behöver lyftas fram i samhällsplanering och skogsbruk, så att framtida generationer har tillgång till skogar med höga sociala värden.

Rollfördelning inom STF

Riktlinjerna är gemensamma ståndpunkter för hela STF och gäller centralt, regionalt och lokalt för både anställda och ideellt engagerade. De beslutas av riksstämman. Genom samarbete och gemensamt engagemang i föreningens alla delar kan STF påverka utvecklingen för en mer hållbar turism, ett starkare friluftsliv och ett långsiktigt skydd av natur- och kulturmiljöer i enlighet med föreningens ändamålsparagraf.

STF ska samarbeta med och nätverka med branschorganisationer, destinationsbolag, civilsamhälle, näringsliv och andra forum för att stärka förutsättningarna för hållbar turism och friluftsliv i hela landet. Föreningen ska även driva opinion och påverka beslutsfattare både nationellt och lokalt i linje med dessa riktlinjer.

Styrelsen ansvarar för att riktlinjerna används som ramverk för STF:s samhällsdialog och opinionsarbete. Det är även styrelsen som fattar beslut i frågor som saknar vägledning i riktlinjerna, kräver tolkning av dem eller innebär nya principiella ställningstaganden. Kansliet driver föreningens intressen nationellt och regionalt och stöttar hela föreningen i frågor som kräver samordning eller större genomslag, oavsett var inom STF frågan har väckts.

Den lokala kunskapen är en viktig tillgång. Lokalavdelningar och anställda som verkar regionalt och anslutna boenden uppmuntras att bevaka och driva frågor i linje med riktlinjerna i sina forum och bidra med sin lokalkännedom och kompetens.